

Nunani Avannarlerni
Ministerit Siunnersuisoqatigiivi

**Nunat
Avannarlermiut
innarluutilinnik
suleqatigiinnissamut
ingerlatassaat
2023–2027**

Imarisai

Nunat Avannarlermiut innarluutilinnik suleqatigiinnissamut ingerlatassaat 2023–2027	3
Nunat tamalaanut tunngatillugu innarluutillit pillugit Nunat Avannarliit suleqatigiinnerat	6
Siunertat, anguniakkat aamma Nunat Avannarlerni iluaqutit	8
Sammissaqarfigisaq: Inuit pisinnaatitaaffii	9
Sammissaqarfigisaq: Peqataaneq	13
Sammissaqarfigisaq: Killiligaanngitsumik nuttarsinnaaneq	17
Nalilersuineq	20
Saqqummersitaq manna pillugu	21

Saqqummersitaq manna aamma internettikkut pissarsiassaavoq:
<https://pub.norden.org/politknord2022-736>

Assilisaaq: iStock

Nunat Avannarlermiut innarluutilinnik suleqatigiinnissamut ingerlatassaat 2023–2027

Nunani Avannarlerni inuiaqatigiinnut atugarissaarfiusunut tunngavigisat tassaapput innuttaaqataasut tamarmik assigiinnik periarfissanut, toqqissisimanissamullu taamaaqatigiinnik tunngaveqartinnissaat – suaassutsit, inuiaqatigiinni sorlarni pinngorfeqarneq, upperisat, isummat pigiliussat, atuuffeqarfiit, ukioqassuseq imaluunniit atoqatigiittarnikkut sorlernut sammiveqartuuneq apeqqutaatinnagit. Inooqatigiinni pisinnaatitaaffitik atorlugit kikkut tamarmik peqqinnissaqarfimmut, isumaginittuqarfimmit ikiorsiissutinut, ilinniagaqarnermut, kulturimut suliffeqarfimmullu assigiimmik attaveqartuupput.

Nunat Avannarlerni innarluutilinnik suleqatigiinnermi inuit pisinnaatitaaffii aamma peqataaqataanerit tassaapput tamatigut tunngaviujuartut. Immikkoortoqarfiit imminnut attuumassutillit tamaasa aallaavigalugit inuit pisinnaatitaaffii isigisaraangatsigit inuit ataasiakkaat assissaqanngitsumik atugarisaannik ataqinninnerput takutippapput, aammalu naligiissuunissaq, akulerussuunissaq anguniagaraagut, imaluunniit inunnik immikkoortiteriffiunissamut aarleqqutaasoq sianiginiartarlutigu. Inuup isigineqarnera imaluunniit iluuseqarfigineqarnera ataasiinnarmik, soorlu suaassutsimik, atoqatigiittarnikkut sorlernut sammiveqartuunermik, inuiaqatigiinni sorlarni pinngorfeqarnermit, imaluunniit atuussinnaassutsimik tunngaveqaannanngilaq, ataatsimoortitatulli isigineqartariaqarluni.

Nunat Avannarlerni nunat piujuartitsisutut inuiaqatigiit allanngoriartornissaat anguniagaraat, taakkulu nunat avannarlermiutut innuttaasut kiffaanngissuseqarlutik inuunissamut namminnerlu anguniakkaminnik tikitaqarniarnissamut periarfissaannik tunngaveqarput. Sulinermikkut Nunat Avannarliit inuiaqatigiit akulerussuisitsisut iluaqutissartaat naleqassusaallu erseqqissaavigaat, tamaani kikkunnut tamanut qarasaasiakkut timitallitullu avatangiisit tikinneqarsinnaallutillu atorneqarsinnaasuussallutik. Sutigut tamatigut ilusilersuinerit inuiaqatigiit kikkunnut tamanut tikinneqarsinnaatippaat – innarluutillit kisiisa pinnagit.

Innarluutilinnut politikki inuiaqatigiit piujartitsisuusut, kikkunnilluunniit avataani inissisimatitsinngitsut pinngortikkiartornissaannut tunngasuvoq. Innarluutilinnut politikkimut anguniagaq tassaavoq inuit atuussinnaaffimmik annaasaqarsimasut inuiaqatigiinni suni tamani ilanngussinnaatinnaat. Politikkerisaq pisinnaatitaaffinnik isiginniffimmik ilisarnaateqarpoq, tamannalu Naalagaaffiit Peqatigiit (FN-ip) innunut innarluutilinnut pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiissutaata (FN-ip innarluutilinnut isumaqatigiissutaata, UNCRPD-p) atuutsileranerani piviusunngortinneqarpoq. Tikinneqarsinnaassuseq tassaavoq innarluutillit inuiaqatigiinni namminersuutigisaminnik inuuneqarsinnaanissaannut, assigimmillu atugaqarlutik peqataaqataasinnaanissaannut tunngaviusutut najoqqutassiaq.

[Vision 2030](#) malillugu kingusinnerpaamik 2030-mi Nunat Avannarliit tassaalersimassapput nunarsuarmi nunap immikkoortoqarfia piujartitsinerpaallunilu akulerutsitsisuunerpaq. Takorluugaq periusissialikkatut pingaarnersuukkanik pingasunik peqarpoq: Nunat Avannarliit minguitsuusut, Nunat Avannarliit unammillersinnaassusillit, aammalu Nunat Avannarliit inooqatigiiffimmi piujartitsisuusut. Takorluukkap piviusunngortinnissaannut naleqqiullugu innarluutilinnik suleqatigiinneq pingaarutilimmik inissisimavoq. Tamanna ingammik Nunat Avannarlernut inooqatigiiffimmi piujartitsisuusut tunngatillugu immikkut attuumassuteqarpoq, tamaani sutigut tamatigut ilusilersuinerit, tikinneqarsinnaassuseq akulerussuinerlu tassaallutik qitiusutut ilaasut. Innarluutillit tassaapput inuiaqatigiinni isumalluutaasut, taakkulu suliffeqarfimmi inuiaqatigiinnilu peqataaneri tassaapput piujartitsinermik politikikkut anguniakkat tikinnissaannut tunngaviusut. Nunat Avannarliit nunarsuarmi nunap immikkoortuanik piujartitsisuunerpaallunilu akulerussuutitsinerpaanissaa pillugu anguniagaq tikinniarlugu killiligaangitsumik nuttarsinnaassuseq aamma innarluutilinnut atuutissaaq.

[Ukiunut 2021-2024-mut](#) iliusissatut pilersaarutip takorluukkami anguniakkanik qanoq tikitaqarniarluni Nordisk Ministerrådip suliaqarnissaa nassuiarpaa. Iliusissatut pilersaarummi suliaqqarfiit immikkut pingaarutilit, nunat avannarlerni innarluutilinnik suleqatigiinnerup ilalersuiffigisai tassaapput suliffeqarfimmik ineriartortitsineq (anguniagaq 7), digitaalinnorsaaq aamma ilinniagaqartitsineq (anguniagaq 8), peqqissuseq aamma atugarissaarseq (anguniagaq 9), minguitsunngortitsiartorneq (anguniagaq 10), aamma akuulersitsineq (anguniagaq 12).

Piujartitsisumik ineriartortitsinermi ingerlatassat pingasut (minguitsuussuseq, unammillersinnaassuseq, inooqatigiiffimmi piujartitsisuuneq) Nunat Avannarliit suleqatigiinneranni pingaarutilittut ilaapput, aammalu kikkunnut tamanut assigiinnik periarfissanut toqqissisimanernullu tunngavigissassanik pilersitsisuullutik. *Vision 2030-p* aamma Naalagaaffiit Peqatigiiffiani [Agenda 2030-p](#) akornanni erseqqissumik attaveqarfeqarpoq, takorluukkamik suliaqarnerit Naalagaaffiit Peqatigiiffiani agendamik (ingerlanniakkanik) nunarsuarmilu anguniakkanik piviusunngortitsinissamut ilalersuimmata. Agenda 2030-mi oqariartuut "Leave no one behind"-ip ("Arlaannaalluunniit puigorlugu qimannagu"-p) eqqarsaatigalugu Nunat Avannarliit naliigissitsinissamut, meeqqanut inuusuttunullu, kiisalu innarluutilinnut anguniagaasut ilanngussarisissinnaanissaat pingaartuuvuq. Piujartitsinermik politikikkut ingerlatassat aamma innarluutilinnik ilanngussuullutillu taakkununga iluaqutaassapput. Taamaattumik aallartinneranni ingerlatsinermilu tamarmiusumi anguniakkat ilanngussortinnissaat pingaartuuvuq.

Ilaatigut Europarådmi aamma Naalagaaffiit Peqatigiiffianni, kiisalu EU-mi nunat tamalaani suleqatigiinnertigut oqaloqateqarnissamut, misilittakkanik paarlaateqateqarnissamut suleqatigiinnissamullu annertunerusumik periarfissiineri Nunat Avannarlerni annertunerusumik naleqalersitsinermik ilalersuisitsipput. Tamaani nunani Baltiskiusuni suleqatigiinneq aamma pingaaruteqarpoq.

Ingerlanniagaq tamanna tassaavoq innarluutilinnik suliaqqarfimmut Nordisk Ministerrådip periusissialikkatut suleqatigiinnissamut najoqqutassiaq, tamannalu aamma siuliatigut iliusissatut pilersaarutiniq marluusunit suliarisani inassuteqaatinik, kiisalu Nunat Avannarlerni aamma nunat tamalaani suleqatigiinnerni attuumassutilittut periusissialikkatut allagaatinik tunngaveqarpoq.

Nunat Avannarlerni innarluutilinnik suleqatigiinneq makku aqqutigalugit pingaarnertut pisarpoq: Innarluuteqarnerit pillugit suleqatigiinnissamut Nunat Avannarliit ingerlataat, Innarluuteqarnerit

pillugit Nunat Avannarliit suleqatigiinnerannut Siunnersuisoqatigiit (Innarluutilinnut siunnersuisoqatigiit, tassaasoq Nunat Avannarlerni pisortatigut innarluutilinnik suleqatigiinnermut tamarmiusunut siunnersuisartutut ingerlatsivik), Innarluutillit kattuffiisa Nunat Avannarlerni suleqatigiinnerannut tapiissuteqartarnermut aaqqiissut, aamma Nunat Avannarlerni tappiitsutullu tusilartut ingerlatsivii. Ingerlatassap piviusunngortinnissaanut tapiissuteqartarnermut Nordens Velfærdscenter (NVC) ([Nunat Avannarlerni Atugarissaarnermut Ingerlatsivik](#)) akisussaaffimmik tigumminittuuvog.

Assilisaq: iStock

Nunat tamalaanut tunngatillugu innarluutillit pillugit Nunat Avannarliit suleqatigiinnerat

Nunat Avannarliit aamma Kalaallit Nunaat, Savalimmiut Ålandilu inuit atuussinnaaffimmikkut annaasaqarsimasut akuulersinnissaannut tunngatillugu nunat tamalaani pisussaaffeqartuupput, ilaatigut Naalagaaffiit Peqatigiiffiani isumaqatigiissutini ilaanermikkut, aammalu Europarådimi aamma EU-mi suleqatigiinnernut atatillugu. Tamanna aamma nunanut Baltiskiusunut atuuttuuvog. Nunat Avannarliit suleqatigiillutillu misilittakkat assersuutissatsialaallu assersuunnerinik iluaqteqartuunerat naleqartuuvog, tassalu arlalinnut tunngasunut immikkoortitsisarnernut, inuiaqatigiit ikinnerussutilinnut, atugarissaarnermut aamma inuiaqatigiit allanngoriartornerannut tunngatillugit.

Naalagaaffiit Peqatigiit (FN)

FN-ip inuit pisinnaatitaaffiik suliaqarnerani Nunat Avannarliit pisussaaffeqarfigalugillu suliaqarfigalugit peqataapput. Inuit pisinnaatitaaffiik tunngaviusunik Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Nunarsuarmi Nalunaarut (FN-imi inuit pisinnaatitaaffiik nalunaarutaa, 1948-meersoq) tunngaviliivoq. Nalunaarut allaaserisanik (artikelinik) 30-nik imaqarpoq, taakku tamarmik ataatsikkut tunngavigisat, sutigullu tamatigut kiffaanngissutsit pisinnaatitaaffiillu nassuiarpaat.

Nalunaarut inuit pisinnaatitaaffiitut nunat tamalaani suliaqarnermut tunngavissiiivoq. Pisinnaatitaaffiit ilaatigut inuttut politikkikkullu pisinnaatitaaffiit pillugit isumaqatigiissummi (CCPR-imi), kiisalu aningaasaqarnermi, inooqatigiinnermi kulturimilu pisinnaatitaaffiit pillugit isumaqatigiissummi (CESCR-imi), aamma ØSKR-imi isumaqatigiissutitut taaneqartartumi piviusunngortinneqarput. Saaffigisassanut immikkut ittumik isumaqatigiissutit

eqimattakkuutaanut immikkut atugarliortuusunut saaffiginnitsippit, 1948-miillu tamatigoortutut inuit pisinnaatitaaffiit ingerlatsiviup artikelii, qanorlu kikkunnut tamanut piviusunngortissinnaaneri erseqqissaavigai. Innarluteqarneq pillugu suleqatigiinnermut Nunat Avannarliit ingerlataannut tamatumunga immikkut attuumassutillit tassaapput innunut innarlutilinnut pisinnaatitaaffiit pillugit isumaqatigiissutit (FN-imi innarlutilinnut isumaqatigiissut, UNCRPD), arnat pisinnaatitaaffii (CEDAW), aamma meeqqat pisinnaatitaaffii (CRC). Aamma Agenda 2030-mi FN-imi piujuartitsinissamut anguniakkat tassaapput Nunat Avannarliit suleqatigiinnerannut assorsuaq attuumassuteqartut.

Europarådi

Europarådi tassaavoq naalagaaffiit akornanni, nunap immikkoortortaani kattuffik, demokratii, naalagaaffinnut inatsisinik ingerlatsiffiusunut tunngaviit, aamma Europami inuit pisinnaatitaaffii pillugit illersuinissamik siunertaqartoq, kiisalu Europami suleqatigiinnermik annertunerusumik siuarsaaniartoq. Ullumikkut Europarådimi ilaasortat tassaapput nunat 46-t. Nunat Avannarlarni nunat Europarådimi ilaasortaapput, taakkulu inuit pisinnaatitaaffii pillugit suleqatigiinnerat Den Europæiske Menneskerettighedskonventionimik (Europami Inuit Pisinnaatitaaffiit Isumaqatigiissummik) tunngaveqarpoq (Inuit pisinnaatitaaffiit, aamma tunngaviusutut kiffaanngissuseqarnissamut pisinnaatitaaffiit illersuinissamut Isumaqatigiissummik).

Innarlutilinnik suliasaqarfimmut Europarådi arlalinnik saqqummersitaqarsimavoq, ingammik atuussinnaaffikkut annaasaqarsimasunut arnanut nivarsiaqqanullu atugaqarfiit pillugit. Arnat nivarsiaqqallu atugaqarfii pillugit Istanbulimi isumaqatigiissut, aamma peqqissutsimut isumannaatsuuffeqarnermullu pisinnaatitaaffii attuumassuteqartuupput, taakkulu Nunat Avannarlarni nunanit tamanit akuerineqarsimapput.

Europami Naalagaaffeqatigiit (Den Europæiske Union - EU)

2021-mi upernaami innarlutilinnut periusissiaq nutaaq Europa-Kommissionip saqqummersippaa: En ligestillingsunion: [*EU's strategi for handicappedes rettigheder 2021-2030*](#) ([*Naalagaaffeqatigiit naligiissitsut: 2021-2030-mi innarlutilit pisinnaatitaaffiit EU-p periusissiaq*](#)). Periusissiaq siunertaa tassaavoq inuiaqatigiinni innarlutilit allatuulli tamakkiisumik peqataasinnaannissannik qulakkeerinissaq. FN-ip innarlutilinnut isumaqatigiissutaa EU-p aammalu tassani nunat ilaasortat tamarmik akuerisimavaat. Periusissiaq siuarsarneqartut ataatimoorussatut anguniagaq tassaavoq isumaqatigiissutit piviusunngortinnissaanik nukittorsaanissaq. Periusissiami qitiusutut tunngavigisat tassaapput naligiimmik isumaginnittarneq aamma immikkoortitsinnginnissaq. Pingaarnertut pilersitatut EU-kommissionip 2022-mi saqqummersissavaa "European resource centre *AccesibleEU*", taassuma tikinneqarsinnaanermik piumasaqaatip atuutisilernera tapersussallugu.

EU-p tikinneqarsinnaanermut malitassaata (2019/882), 2019-imi upernaami atuutilersup pisortat aamma namminersortutut suliaqarfiusumi suliallit nioqutit kiffartuussissutillu aalajangersimasut tikinneqarsinnaasunngorteqqullugit piumasaraa. Qarasaasianik tikinneqarsinnaanermut malitassap (2016/2102) siunertaa tassaavoq pisortani suliallit nittartagaat aamma oqarasuaatinut angallattakkanut ilanngussortakkat (app'it) atuisartunut, ingammillu innunut atuussinnaaffimmikkut annaasaqarsimasunut tikinneqarsinnaanerulersinnissaat. Suliffeqarfimmi naligiimmik isumaginnittarneq pillugu EU-p malitassaa (2000/78) toqqaannartumik sunniiffeqarpoq, taamatullu aamma ipput ilaasunut pisinnaatitaaffiit pillugit malitassat, EU-p iluani, kiisalu ilaatigut Islandimi Norgemilu bussinik (181/2011), angallatinik (1177/2010), qimuttuitsunik (1371/2007), aamma timmisartunik (264/2004) ingerlaartunut atuuttut. Innarlutilit atugarisaat pillugit nalunaarusianik arlalinnik EU's Agentur for Grundlæggende Rettigheder (FRA) (EU-mi Tunngaviliisutut Pisinnaatitaaffinnut Ingerlatsivik) saqqummiussisimavoq.

Assilisaaq: iStock

Siunertat, anguniakkat aamma Nunat Avannarlerni iluaqutit

Innarluutilinnik suleqatigiinnermut Nunat Avannarlerni ingerlatassanut pingaarnertut siunertaq tassaaq Nunat Avannarlerni ilisimasaniik paarlaateqatigiinneq nukittorsagaq, aammalu innarluutilinnut politikkimut tunngatillugu qaninnerusumik suleqatigiinneq aqqutigalugit sunniuteqarluartumik innarluutilinnik akulerussisitsinissamut ilalersuinissaq. Nunat Avannarlerni innarluutilinnik suleqatigiinnikut makku pipput:

- nunanut iluaqutissartaliineq, aammalu nunat avannarlerniunut atuussinnaaffimminnik annasaqarsimasunut assigiinngisummik pilersitsineq
- nunani namminerni ingerlatanut ingerlanneqareertunut ilalersuinerit nukittorsaanerillu, inuiaqatigiinni sutigut tamatigut ingerlataasuni tamani akulerussisitsineq anguniagaalluni
- akuulersitsinissamik anguniagaqartuni nunat tamalaani suleqatigiinnernut allanut ingerlatanullu naleqqiullugit itisiliillunilu sunniivigeqatigiinnerni sunniutiniik pilersitsinerit
- periusissiaqarfittut suliaasaqarfinni, aamma toqqartukkatut ataqatigiiffinni innarluutillit akuulersinnissaannut misilittakkanik paarlaateqatigiinnernut, ilisimasanillu ineriartortitsinernut, piginnaasanik pigisaqartuarnernut periusissallu ineriartortinnerinut tunngavissaniik pilersitsinerit
- innarluutilinnik isiginnittarneq pillugu sianigisanik annertusaaneq
- Nordisk Ministerrådip suliarisaani innarluutillit pitsaanerusumik attaveqarlutillu tikitaqarsinnaanissaannik qularnaarineq
- arlaannaataluunniit immikkoortineqarfiginngisaanik Nunat Avannarliit nunarsuarmi immikkoortut pilersitaqartuusutut, akuulersitsisutut isumaginninnikkullu puijuartitsisutut misigineranik nukittorsaaneq
- suliarisani isiginniffinni puijuartitsisumik ineriartortitsineq, naligiissitaaneq, aamma meeqqanut pisinnaatitaaffinnik aammalu inuusuttunik isiginninnerit ilanngussorneri

Assilisaaq: Maud Grøttland / norden.org

Sammissaqarfigisaq: Inuit pisinnaatitaaffii

**Inunnut atuussinnaaffimmikkut annaasaqarsimasunut
pisinnaatitaaffiit pillugit FN-ip isumaqatigiissutaanik nunani
namminerni pivirusnngortitsillunilu nakkutiginninnermik
suliaqarnermik tapersersuillunilu nukittorsaaneq.**

FN-ip innarluutilinnut isumaqatigiissutaata (UNCRPD-p) siunertarai innarluutilinnut tamanut inunnut pisinnaatitaaffinni tunngavigisatut kiffaanngissuseqarfiit tamaasa siurnissaat, aamma tamakkiisumik naliigissumillu iluaquteqarnerit qularnaarnissaat, kiisalu taakku iluminni naleqassusaannik ataqqinninnerup siuarsarnissaa. Nunat Avannarliit tamarmik FN-ip innarluutilinnut isumaqatigiissutaa akuerisimavaat, aammalu isumaqatigiissummi tunngaviusut najoqqutassallu atugaalersissimallugit. Nunani Avannarlerni ataatsimoorussatut amerlasuunik ajpgaaffiginiagassaqarpoq, aammalu iluatsilluartumik atugaalersitsilernermet ilisimasat amerlanerit pitsaasullu, kiisalu assersuutit pitsaasut pisariaqartinneqarput. Suliassa qarfiup sammissaqarfiusup inuit pisinnaatitaaffiisa iluani suliarisat FN-ip innarluutilinnut isumaqatigiissutaanik atuutsitsilernermet ingerlatanik tapersersuipput, aammalu isumaqatigiissutinik allanik ilanngussuipput, tamatigoortumillu inuit pisinnaatitaaffiik innarluteqarnermillu suliaqarnerit ilanngussorpaat.

Suliassa qarfiup sammissaqarfiusup iluani suliarisat Nordisk Ministerrådip Vision 2030-mut iliuusissatut pilersaarutaanut ilalersuipput, pineqarlutik kikkunnut tamanut peqqissuuneq atugarissaarnerlu pitsaasoq, naliigissitsisoq toqqissisimanartorlu pillugu anguniagaq 9, kiisalu anguniagaq 11, Nunat Avannarlerni inuiaat inuiaqatigiiffiannik, ingammillu meeqqat inuusuttullu oqaatigiumasaannik nukittunerusumik tusarsinnaatitaanissamut, aammalu Nunat Avannarlerni

suleqatigiinnermi peqataaqataaernerut, kiisalu nunat sanilerisat oqaasii kulturiilu pillugit ilisimasani annertusaanernut tunngasoq. Suliaqarnerit aamma Nunat Avannarlerni tatiginnissutisip ataqatigiinnerullu attannissaannut, ataatsimoorussatut naleqartitat, aammalu kulturi, demokrati, naligiissitaaneq, akuulersitsineq, immikkoortitsisannginneq oqarsinnaatitaanerlu sammisaralugit Nunat Avannarlerni ataatsimoorfimmuut tunngasuusunut anguniakkamut 12-imut ilalersuisuupput.

Suliassa qarfiup sammisaqarfigisap iluani suliarisat saniatigut innarluutillit kattuffiisa Nunat Avannarlerni suleqatigiinnerannut tapiissuteqartarnermut aqqiissutaasoq, aamma NVC-p akisussaaffigisaanut tappiitsut tusilartullu suliaqarfigisaat inunnik pisinnaatitaaffinnik suliaqarnermut nukittorsaanerut ilersuisuuvuq.

Nunat Avannarlerni innarluutillit kattuffiisa suleqatigiinnerannut tapiissuteqartarnermut aqqiissutaasoq aqutigalugu nunami namminermi imaluunniit Nunat Avannarliit ataatsimoorussatut innarluutilinnut kattuffianit aqqiissuunneqartunut soqutigisaqatigiittut politikikkut ilusilinnik Nunat Avannarlerni ataatsimiinnernut ataatsimeersuarnernullu tapiissuteqartoqartarpoq. Tapiissuteqartarnermut aqqiissutaasup Nunat Avannarlerni tamarmi innarluutillit kattuffiisaa akornanni Nunat Avannarlerni suleqatigiinneq nukittorsarpaa, aammalu misilittakkanik paarlaateqatigiinnermut attaveqarfigisigullu suleqatigiinnernut (networkingimut) ilalersuivoq.

Nunat Avannarlerni tappiitsut tusilartullu suliffeqarfiata tunngavittut siunertaraa inuiaqatigiinni, eqqortiasutullu immikkoortisimasutut eqimattunut inunnut kattussatut isigisamikkut tusaasamikkullu annasaqarsimasunut FN-ip innarluutilinnut isumaqatigiissutaanik atuutsitsilernissaq. Tusilarlunilu tappiitsunik suliassa qarfimmil isimasat ineriartortissinnaanissaannut Nunat Avannarlerni suleqatigiinneq tunngaviuvoq, nunammi ataasiakkaat tamarmik tusilarlutillu tappiitsuutaat nunami namminermi suliaq isumagineqarsinnaanissaannut ikippallaarput. Suliassamiipput Nunani Avannarlerni ilinniartitaanerit, ineriartortitsinermik suliaqarnerit, kiisalu tappiillunilu tusilartoqarfiup iluani suliffiit kattuffiillu akornanni killeqarfiit qaangerlugit suliaqarnerit ataqatigissaarnerat. Suleqatigiinneq ingammik sulianik isumaginnittunut, pisortaqarfinnut, aamma ilisimatusarnermik ingerlatsivinnut saaffiginnippoq. Suliassa pingaarutilik tassaavoq suliniutit, suleqatigiikkaataat, isumasioqatigiinnerit aamma attaveqarfigisat aqutigalugit Nunat Avannarlerni ilisimasani ineriartortitsinerup paasisitsiniaanerullu ataqatigiissaarnissaa.

Inuit pisinnaatitaaffii aamma innarluuteqarneq pillugit ilisimasat oqaloqatigiinnerillu annertusineri

Suliassa qarfiup sammisaqarfiup taassuma iluani iliuuserisanut siunertaq tassaavoq ilisimasani misilittakkanillu paarlaateqatigiittarfiliornissaq, kiisalu FN-ip innarluutilinnut isumaqatigiissutaata atuutsilerneranut pitsaasunik assersuutissiinnissaq. Iliuuserisat inunni FN-ip innarluutilinnut isumaqatigiissutaanik atuutsitsinermi ilaasuni piginnaasanik nukittorsaapput, aammalu isumaqatigiissutit atuutsilerneranut assersuutitsialaat pillugit ilisimasaqalersitsillutik. Akuulersitsinissamik anguniagaqartuni nunat tamalaani allani suleqatigiinnernut ingerlatanullu naleqqiullugit iliuuserisat sunniivigeqatigiiffinnik pilersitsipput.

Allaat iliuusissatut pilersaarutit siuliisa ingerlanneranni iliuuserisat arlallit aallartisagaasimapput. Embedsmandskomitéen for Social og Helsepolitikkomité (EK-S-imit – Isumaginninnermik Peqqissuunermillu politikkomité Atorfilittat Ataatsimiititaliaanit) aningaasaliissuteqarnermut allakkat najoqqutaralugit suliassa qarfigisaminut toqqammavigisat iluani suliaqarnermik tamatuminnga Nordens Velfærdscenter (Nunat Avannarlerni Atugarissaarnermik Ingerlatsivik) ataqatigiissaarivoq. Nordens Velfærdscenter aningaasaliissutit qinnuteqarfigisarpai, aammalu nunani namminerni, Nunat Avannarlerni aamma nunat tamalaani suleqatigisartakkat attuumassuteqartut peqatigalugit iliuuserisat naammassiniartarlugit. Najoqqutassatut eqimattukkuutaat pisariaqartitsinerit malillugit, aammalu illua'tungerisat attuumassuteqarfigisat tamakku oqaloqatigalugit pilersinneqartarput. Najoqqutassatut eqimattukkuutaat suaassutsit akornanni naligiissumik

ataqatigiissitsiniarneq anguniagaralugulu HBTQI-mik tunngavillitut sinniisut ilanngunniarsarai. Anguniagaq tassaavoq ingerlataqarfiup nalaata ingerlanerani ilisimasaniq pinngortitsisoqarlunilu siammarterisoqassasoq, taakku FN-ip innarluutilinnut isumaqatigiissutaata atuutsilerneranut piviusutigut malittarinnittunngorlugit atorneqarsinnaassallutik. Ingerlataqarfiup nalaani Cosp-mut aamma CRPD-mut FN-ip naalagaaffeqatigiit peqatigisat ataatsimiisinnerinut atatillugu ukiumoortumik Nunat Avannarliit aqqissuussaannik ingerlatsisoqartassaaq.

Nunat Avannarlerni innarluutilinnik suleqatigiinnermi meeqqanut inuusuttunullu isiginniffimmik nukittorsaaniarluni inuusuttunut innarluutilinnut soqutigisaqatigiit kattuffiit sinniisunik peqataaffiusumik ukiumoortumik immikkut ilisimasallit ataatsimiittassapput. Ataatsimiinnerni sammisat imarisallu meeqqat inuusuttullu pisariaqartitaannik kissaatigisaannillu tunngaveqartinneqartassapput. Aamma inersimasut aalajangiussineranni meeqqanut inuusuttunullu isiginniffiup ilanngussornissaanut periusissat nutaat aammalu ilusaasut akulikinnerpaatut inersimasut isiginniffiannit attanneqartut ineriartortinneqassapput. Atuuksinnaaffimmikkut annasaqartunut meeqqanut inuusuttunullu ullumikkut pisutut sammisat pillugit oqallinnerit saniatigut inuusuttut sinniisaat aamma Nordisk Ministerrådet inarluutilinnik suleqatigiinnermut ingerlati aamma Handicaprådet (Innarluutillit pillugit Siunnersuisoqatigiit) pillugit ilisimatinneqartassapput.

FN-ip innarluutilinnut isumaqatigiissutaanik atuutsilernerup malitseqartinnera

FN-ip innarluutilinnut isumaqatigiissutaata akuerisaaneritigut naalagaaffeqatigiit peqatigisat FN-ip immikkut ittumik innarluutillit pillugit ataatsimiititaliansuanut atuutsilernerup pillugu nalunaaruteqartartussaapput. Nunat Avannarlerni, kiisalu Kalaallit Nunaanni, aamma Savalimmiuni Ålandimilu isumaqatigiissutit qanoq atuutsilernerup pillugu kisitsisit naatsorsueqqissaakkat ilisimasallu suliarisarnissaat pingaartuupput. FN-ip innarluutilinnut isumaqatigiissutaata atugaalersinnerup pillugu ilisimasaniq katersuinissamut Nordens Velfærdscenter nutarsakkamik suliaqartitaallissaaq, aammalu FN-imut Nunat Avannarliit nalunaaruteqartarnerannik malitseqartitsissalluni, ilanngullugit nunani namminerani atuutsilernerup misissuinermini saqqummiussaaniq FN-ip inassuteqaataanik malitseqartitsinerit.

Ingerlataqarfiup nalaani ullumikkut pisunik attaveqarfinnik ilisimatusarnermillu suliniutinik nalunaarsuisoqassaaq. Taakku Nunat Avannarlerni innarluutillit pinnaatitaaffiisa qanoq atugaalersinneri pillugit ilisimasaniq ilalersuteqassapput. Innarluutillit qanoq annertutigisumik ilisimatusarnermi peqataasarnerannik nalunaarsuinerit aamma takutitaqassapput.

Nordens Velfærdscenterittaaq nunat tamalaani kattuffiit assigiinngitsut, ilaatigut nunap inoqqaavisa kattuffiisa FN-ip innarluutilinnut isumaqatigiissutaanik malitseqartitsinerup suliaqarnerannik misissueqqissaarinerup naammassinissaanut nunami namminerup aamma Nunat Avannarlerni suliaqartuusut ilisimatusarfitillu ingerlatsiviit peqatigalugit suliaqartitaassaaq. Aamma suliaqartut attuumassutillit, soorlu *EU Disability Platform*-ip qanoq FN-ip innarluutilinnut isumaqatigiissutaanik suliaqartuunera malittarineqartariaqarpoq.

Naak Nunat Avannarlerni nunat annertungaatsiartunik paasissutissanik, naatsorsueqqissaarinerup, aamma ilimanaataasartunik innarluutilinnut pissutsinik inuunerminnilu atugarisaanni allanngoriartornerup malinnaasinnaagaluarlutik nunat periutsit assigiinngitsut atorlugit assigiinngilaartunik periuseqarlutik naatsorsuisarput, aammalu eqimattuukkuutaat assigiinngitsunik nassuiaasertarlugit, tamakkulu misissueqqissaarinerit assersuunneqarsinnaasut suliariniarnerup ajornakusoortitsippat. Allanngoriartorneq malinnaavigisinnaaniarlugu, aammalu sanngiiffigisat ersersissinnaaniarlugit innarluutilinnik suliaqartiusumik assersuunneqarsinnaasunik naatsorsueqqissaarutit suliaqarnissaq pingaartuuvuq.

Nalunaarummi [Nordic indicators for cooperation on disability](#)-mi inassuteqaatinik malittarinnissutitut ingerlatsiviup nalaani suliaqarfiit sisamat iluini naatsorsueqqissaarutit

suliarineqarlutillu assersuunneqassapput, tassaasuni: immikkoortitsinerit, ilinniagaqartitsinerit, suliffeqarluni inuunerit aamma tikinneqarsinnaassutsit. Iliuuserisanut anguniakkat tassaapput Nunat Avannarlerni innarluuteqarneq pillugu assersuunneqarsinnaasutut naatsorsueqqissaarutiniq suliaqarneq, aammalu Nunat Avannarlerni FN-ip innarluutilinnut isumaqatigiissutaata atugaalersinnera pillugu ilisimasat. Innarluutillit pillugit naatsorsueqqissaarineq pillugu EU-mi suleqatigiinneq malitseqartitaassaaq. Nordisk Medicinalstatistisk Komitémik (NOMESKO-mik – Nunat Avannarlerni Nakorsaatit pillugit Naatsorsueqqissaarinermut Ataatsimiititaliarsuarmi), aamma Nordisk Socialstatistisk Komitémik (NOSOSKO-mik – Nunat Avannarlerni Isumaginninneq pillugu Naatsorsueqqissaarinermut Ataatsimiititaliarsuarmi) suleqatigiinnerit oqaluuserineqassapput. Suliniutip piviusunngortinnissaa MR-JUST-ilu oqallissutaassaaq.

Assilisaaq: iStock

Sammissaqarfigisaq: Peqataaneq

Piujartitsisumik ineriartortitsinermik suliaqarnermi innarluutilinnik isiginniffimmik periusissialikkatut akuulersitsineq aqqutigalugu Nunat Avannarlerni inuiaqatigiinni suni tamani innunik atuussinnaaffimmikkut annaasaqarsimasunik akuulersitsinermik nukittorsaaniarluni, naligiissitsinermik aamma peqataaqataaneermik siuarsaaniarluni, kiisalu immikkoortitsisarnermik akiuniarluni avatangiisit sutigut tamatigut ilusilersukkatut timitallit digitaalitullu ittut atorneri.

Nunat Avannarlerni atugarissaarnermut iluserisamik piujartitsisumik allanngoriartortitsinissaaq innuttaasuni sulisinnaasusilittut ilaasut sapinngisamik amerlanerpaat suliffeqartuunerannik tunngaveqarpoq. Nunat Avannarlerni atugarissaarfittut inuiaqatigiinni suliffeqarluni inuuneq ingerlatsisuuvoq, aammalu inuussutissarsiorfimmuk aamma innunut ataasiakkaanut aalajangiisumik pingaaruteqartuulluni. Sulisartut amerlasuut piginnaaneqartullu, sulinermi atugarisat pitsaasut, aamma sullivimmi isumannaallisaavik pitsaasoq Nunat Avannarliit minguitsut, unammillersinnaasut, aamma isumaginninnikkut piujartitsisusut pilersinnissaannut aalajangiisuupput. Tamanna ilinniagaqartitsinermik suliffeqarfimmilu politikkimik ilanngussuisumik pisariaqartitsivoq. Aamma tamanna ilisimatitsiniarnermik iliuuserisanik, aamma suliffeqarfimmi innarluutillit inissinnissaannut periarfissanik pitsaanerusunik tunisaqarniarluni sulisitsisuni, sulisartuusuni, aamma inuiaqatigiinni tamatigoortumi isummamik allannguissamut iliuuserisanik pisariaqartitsivoq. Nalunaarummi [*The Future of Work in the Nordic countries: Opportunities and Challenges for the Nordic Working Life Models'imi*](#) (2021-meersumi) inerniliissutit assigalugit Nunat Avannarlerni nunat Nunat Avannarlerni tamakkunani inuiaqatigiinni suliffeqarfimmilu annertusiartortutut inooqatigiiffimmi avissaartuukkiartornerit akiorniarlugit periusissianik pitsaanerusunik

suliaqassapput. Nunat Avannarlerni nunanut COVID-19-ip kingorna piffissami siunissami sulinermut ikaarsaariarnermik isumaginnissinnaanerannut tamanna qitiusumik tunngavigisassaavoq.

Inuiaqatigiit sutigut tamatigut ilusilersugaanerusut, kiisalu teknologiimik nutaamik ineriartortitsillunilu attaviliisut, aamma ilanngullugit ilinniagaqartitsineramik iliuuserisaqarfusut inunni atuussinnaaffimmikkut annasaqarsimasuni nukittorsakkamik ilanngussuineramik annertunerusumillu namminersuuteqarsinnaaneramik aqqutissiupput. Suliattaveqarsinnaaneramik annertusaanissamik siunertaqartut eqimattukkuutaat aarleqquteqarfusut ilanngussueqataaffigaat, soorlu nunani allani inunngorsimasut, imaluunniit HBTQI-tut inuit atuussinnaaffimmikkut annasaqarsimasut tassani aamma pineqarlutik. Suliassaqarfittut sammisaqarfimmi tassani Nunat Avannarlerni nunat suleqatigiinnerat suliaqarnerilu inuunermi suliassaqarfinni tamani, ingammik ilinniagaqarfittut suliffeqarfittullu suliassaqarfimmik sammisaqarluni ilanngussuinermut nukittorsaanermik ilalersuisuupput. Ilinniagaqarnermik attuumassuteqartuni suliffeqarfinni meeqqanik inuusuttunillu isiginniffiup ilanngunneqarnissaa pingaaruteqartuuvoq. Ingerlataqarnerup nalaani nuna siulittaasoqarfiusoq nunami namminermi innarluutilinnut politikkinut attuumassutilinnik, misilittakkanik paarlaateqatigiinnerit ilisimasanillu pilersuinerit aqqutigalugit Nunat Avannarlerni iluaquteqarnissamik ilalersuisunik pilersitanik naammassinninniartussaassaaq.

Suliassaqarfiup sammisaqarfiup taassuma iluani suliarisat anguniagaq 7-imut ilalersuipput, tassaasumut piginnaasanik ineriartortitaqarnissamik, aammalu piginnaanngorsaanermik, minguitsumut nuukkiartornerup, aamma digitaalimik ineriartortitsinerup piumasaqaatigisaanut tulluuttunik suliffeqarfiit ingerlalluurtut piumasarisai pillugit Nordisk Ministerrådip iliuusissatut pilersaarutaa, tassaasorlu Nunat Avannarlerni killiligaanngitsumik nuttarsinnaaneramik tapersersuisuusoq. Suliarisat aamma Nunat Avannarlerni nunat suli qaninnerusunngortinniarlugit digitaalinngorsaanermik ilinniagaqartitsinermillu iluaquteqarnissaaq pillugu anguniagaq 8-mut, aammalu kikkunnut tamanut peqqissuuneq atugarissaarnerlu pitsaasoq, naligiissoq toqqissisimanartorlu pillugit anguniagaq 9-mut ilalersuisuupput.

Nordisk Ministerrådip suliarisaani innarluutilinnut isiginniffinnik ilanngussuinerit

Politikkikkut suliassaqarfinni attuumassutilinni tamani innarluutilinnik isiginniffimmik nukittorsaaniernermik Nordisk Ministerråd aqqissuussaasumik sulissuteqartuuvoq. Nunat Avannarlerni naalagaaffiit suleqatigiinneranni innarluutilinnik isiginniffinnik ilanngussuineramik suliaqarnerit sianiginnilersitsinermut, ilanngussuinermut, aammalu politikikkut suliaqarfigisani tamakkunani innarluutilinnik isiginniffinnik malitseqartitsinerut, kiisalu Nordisk Ministerrådip allattoqarfiani, tassanilu sullissisarfiusuni tikinneqarsinnaassusermik suliffiup iluani suliaqarnermut tunngasuupput. Nordisk Ministerrådimi innarluutilinnik attaveqarfiusumik ilanngussuinissamut suliffiup iluani attaveqarfiusoq politikikkut suliassaqarfiit assigiinngitsut tamakku iluini isiginniffimmik ilanngussuinerarmi qitiusumik inissisimavoq. Ingerlassaqarfittut piffissami aalajangersimasumik suliaqarfinnut sammiveqartumik oqaloqatigiinneq politikikkut suliassaqarfiusuni assigiinngitsuni taakkunani innarluutilinnik isiginniffimmik ilanngussuinerup nukittorsarnissaa pillugu anguniakkamik tapersersorneqassaaq.

Pisortat pisiarisagaat innarluutillilu pillugit misilittakkanik paarlaateqatigiinnerit

Pisortat pisiarisagaat sutigullu tamatigut ilusilersuinerit

Tikinneqarsinnaassuseq atuuffigisat suuneri apeqqutaatinngit assigiinnik atugassaqaartitaalluni innuttaasut tamarmik inuiaqatigiinni peqataanissaannut periarfissamik tunniussaqaarnissamut tunngavoq. Tamanna sutigut tamatigut iluserisaasumik aallaaveqarnikkut ilalersuiffigisinnaavarput, aammalu pisortat pisiarisagaannut atatillugu tikinneqarsinnaaneq pillugu piumasaqaateqarfigisinnaallutigu. Tamakku saniatigut pisortat pisiarisartagaat pillugit

inatsisit aalajangersimasut, aamma inatsisaasut allat atuisartut tamarmiusut pisariaqartitaannik tunngavigisaannillu sianiginnittussaani pillugit piumasaqaatinik imaqarput. Ingerlatsinerup nalaani Nunat Avannarlerni nunat qanoq ilillutik pisortat pisarisagaanni sutigut tamatigut ilusaasunik atugaqalersitsinerinik misissueqqissaarineq suliarineqassaaq.

Innarluutilinnut kiffartuussinernik pisortat pisarisagaat aamma Nunat Avannarlerni periusaasut neriuartortallit

Nunat Avannarlerni innarluutilinnut kiffartuussissutit qanoq pilersuutigisarneri pillugit misilittakkanik paarlaateqatigiittarnissaq pingaartuuvog. Iliuserisamut anguniagaq tassaavoq Nunat Avannarlerni periusaasut neriuartortallit nalunaarsornissaasa suliarinissaat, tassalu innarluutilinnut kiffartuussissutinik pisortat pisarisartagaannut tunngatillugu. Periusaasoq neriuartortalik assersuutigalugu tassaasinnaavoq soorlu inunnut naleqqussagaasunik kiffartuussissutinik pisarinninnerni ingerlattakkani innarluutillit ilanngunneqartarnissaat, tikinneqarsinnaassutsit, aammalu isumaginninnermik peqqinnissamillu suliaasaqarfimmi kiffartuussissutit pitsaangorsaaviginissaannut siunnersuutit.

Pisortat pisarisagaannut atatillugit suliffissaqartitsiniarnermik suliarisanik misilittakkat

Pisortaqaarfik pisortat pisarisagaannik isumaginnittussaq aamma pilersuisumut suliffissaqartitsinermik piumasaqaateqarsinnaavoq, taanna innarluutilinnut atorfinnik, imaluunniit suliffimmi sungiusarfinnik ilinniarfinnilluunniit neqerooruteqassalluni.¹ Ingerlatsiviup nalaani Nunat Avannarlerni taakkunani pisortat pisarisartagaannut atatillugu suliffissaqartitsiniarnermik suliarisanik misilittakkat nalunaarsorneri suliarineqassapput. Pisortat pisarisartagaannik aamma innarluutilinnik misilittakkanik paarlaateqatigiinnermik suliaqaarneq nunani namminerni pisaaqartartutut oqartussaasunik oqaloqateqarluni inuinaat inuiaqatigiinni ilisimatusarnermillu ingerlatsivinnik suleqateqarnikkut piviusunngortinneqarsinnaapput.

Digitaalimik piginnaasaqarnerit, sutigut tamatigut ilusilikkat aamma peqataaqataanerit

Inuiaqatigiinni sukkasuumik digitaalinnorsaaneq innarluutilinnut periarfissaallunilu aarleqquteqarfiuvoq. Digitaalimik akuulersitsineq anguniaraanni digitaalimik iluarsissutit imatut ilusilersugaassapput kikkunnit tamanit atorineqarsinnaatilerlugit, innarluutillillu tunngaviusunik digitaalimik piginnaasaqassapput. Digitaalinnorsaaneq innarluutilinnut aamma periarfissanik nutaanik tunisivoq. Tassaasinnaapput paasissutissat nammineq pissarsiarisinnaanerit, aammalu siusinnerusukkut inuttut ikiorserneqarnermik imaluunniit immikkut ilisimasallit iluarsissutaannik akisuunik pisariaqartitsisuusimasunik kiffartuussissutinik suliaqaarsinnaaneq. Teknologii nutaaq, aammalu digitaalimik iluarsissutit isumaliutigilluakkat atorlugit innarluutillit amerlanerit aamma suliffeqarluni inuulernissamut attaveqalersinnaapput.

Ingerlatsiviup nalaani nittartakkat, angallattakkatut app'it, digitaalkkullu piginnaasat sutigut tamatigut ilusilersugarinerinik misilittakkanik paarlaassisarfiittut aallaavimmik pilersitsinissamik anguniagalimmik suliniut aallartinneqarumaarpoq. Ingammik Nunat Avannarlerni EU-p tikinneqarsinnaaffimmut malitassaa (2016/2102) qanoq ililluni atugaalersissimanera sammineqartussaavoq. Malitassap siunertaa tassaavoq pisortani suliallit nittartagaat aamma angallattakkatut app'it atuisartunut, ingammillu innarluutilinnut tikinneqarsinnaaderulersinnissaat. Suleqatigiinneq EK-U-mik, MR-Digitaalimik aamma EK-S-imik oqallissutigineqassaaq.

1. <https://www.upphandlingsmyndigheten.se/om-hallbar-upphandling/socialt-hallbar-upphandling/upphandling-med-mal-att-oka-sysselsattningen/kunskapsbank-sysselsattningskrav/>

Nunat Avannarlerni suliffeqarluni inuuneq ilanngussuisoq

Suliffeqarfimmi inuusuttunut inersimasunullu atuussinnaaffikkut annaasaqarsimasunut atugaqarfiit sulii avataaniisitsinermik sunnerneqarsimapput. Innarluutillit aamma suliffeqarfik pillugit ilisimasanik katersineq aamma naatsorsueqqissaarinernik assersuussineq anguniagaapput. Ingerlatsinerup nalaani ukiumoortumik immikkut ilisimasallit isumasioqatigiittarneri aammalu sammisaq tamanna pillugu Nunat Avannarlerni ataatsimiisitsinerit allat aqqissuunneqartassapput. Immikkut ilisimasallit isumasioqatigiinnerini peqataasut akornanni naligiimmik suaassutsit agguataarsimaneri anguniarneqassapput, kiisalu ikinnerussuteqartut sinniisoqartinniarneqartassallutik. ILO-p *Global Business and Disability Network*-ianik aammalu nunat tamalaani ingerlatsivinnik attaveqarfinnillu attuumassutilinnik allanik oqaloqatiginninnerit aallartisarneqassapput.

Ingerlatsiffiup nalaani innarluuteqarnermut, aamma suliffeqarluni inuunermi peqataanermut tunngasunik ilisimasanik annertusaasutut suliat, aammalu naatsorsueqqissaarineq, periutsit, iliuuserisat suliniutillu pillugit suleqatigiinnermik siuarsaasutut suliat naammassineqassapput. Nunat Avannarlerni suliffeqarluni inuunermik ilanngussuisup ilaatut suliniut suliffeqarfimmi eqimattukkuutaanik aarlerinartoqarfinniittunik (2022-2024-mi) malittarineqassaaq. Suliniut suliffeqarluni inuunermik suliaasaqarfimmi piviusunngortinneqassaaq. Ingerlatsiffiup nalaani suliffeqarfimmut isernissamut innarluutilinnut suut akornusersuisuuneri qulaajaavigneqassapput. Qulaajaanerup taassuma ilaatut akornusersuutininik taakkuninnga annikillisaqataasunik suliarisanik nalunaarsuisoqassaaq. Suliassaqaqarfimmi tassani naatsorsueqqissaarutininik nalunaarsuinerup Nordisk Medicinalstatistisk Komité (NOMESKO) aamma Nordisk Socialstatistisk Komité (NOSOSKO) ilalersuuteqassapput. Suliarisat aamma aningaasaliisarnerit suliffeqarluni inuunermik immikkoortoqarfillu oqaluuserineqassapput, ajornanngippallu inuussutissarsiorfimmik immikkoortoqarfimmik, kiisalu ilinniagaqarnermik ilisimatusarnermillu suliaasaqarfimmik.

Assilisaaq: iStock

Sammisaqarfigisaq: Killiligaanngitsumik nuttarsinnaaneq

Killiligaanngitsumik nuttarsinnaanermik siuarsaaneq aamma ingammik inunnik atuussinnaaffimmik annaasaqarsimasunik eqquisunik killeqarfinni akornutissaasunik atuukkunnartitsinerit.

Nunat Avannarlerni suleqatiginnermi suliassa qarfiit pingaarnersiukkat ilaat tassaavoq nunat akornanni nuttarsinnaassutsimut killeqarfinni akornutaasut sammisaralugillu peernissaat. Aamma inunnut atuussinnaaffimminni annaasaarsimasunut akornutissanik piiasussanik EU immikkut ittunik iliuuserisaqarniarpoq. Suliassa qarfittut sammisaqarfimmi tassani suliarisat inunnut killiligaanngitsumik nuttarsinnaanermik siuarsaapput, tassalu taakkununga Nunat Avannarlerni taakkunani inatsisit aamma allaffissornikkut suliarisartakkat assigiinngitsut pissutigalugit killeqarfinni akornutissanik aporfissalernissanik aarleqquteqarfiusunut.

Suliassa qarfittut sammisaqarfimmi suliat anguniagaq 7-imut ilalersuisuupput, tassaasut minguitsunngortitsiniarnermut digitaalimillu ineriartortitsinerup piumasaqaatigisaannut naleqquttunik, aammalu Nunat Avannarlerni killiligaanngitsumik nuttarsinnaanermik tapersersuisunik piginnaasanik, aamma suliffeqarfinnik ingerlalluartuusunik ineriartortitsinissaq pillugu Nordisk Ministerrådip iliuusissatut pilersaarutaaniittut, aammalu anguniagaq 8-mut, tassaasumut Nunat Avannarlerni nunat suli qanimut attavileqqinniarlugit digitaalinnngorsaaneermik ilinniagaqarnermillu iluaquteqarniarnermut tunngasumut.

Killiligaanngitsumik nuttarsinnaaneq pillugu Nunat Avannarlerni suleqatigiinnermi innarluutilinnik isiginniffik

Suliaqarneq taanna killeqarfinni ajornartorsiutinik qulaajaanermik, aammalu iluarsissutitut siunnersuutinik saqqummiussaqaqtuni sulialinni innarluutilinnik isiginniffimmi piginnaasanik nukittorsaavoq, taamaalisukkullu Handicaprådini ilaasortani killeqarfinni akornutaasut pillugit suleqatigiinnermi piginnaasanik annertusaavoq. Ingerlatsiviup nalaani Nunat Avannarlerni innarluutilinnut iluarsissutinik ineriartortitsinissaq siunertaralugu Nordisk Ministerrådip suleqatigiinnermik isumaqatigiissusiornissaq sulissutiginiarpaa, taamaallutik assersuutigalugu piffissami sivikinnerusumi Nunat Avannarliit nunaanni allami sulinissamut periarfissaqalissallutik. Immikkut ilisimasalittut eqimattuusutut suliaqarnernik taakkuninnga piviusunngortitsineq Handicaprådip tapersersugaraa.

Nunat Avannarlerni nuttarsinnaaneq innarluuteqarnerlu pillugu killiffigisaq pillugu nalunaarusiortoqassaaq. Nalunaarutip isumaginninnermik suliffeqarfimmilu suliassaqaarfimmi killeqarfinni aporfissat sammissavai. Bistandskonventionip (Ikiorisarnernut isumaqatigiissutip) iluarsaannera malittarineqassaaq, taassumalu innarluutilinnut pingaaruteqassusia misissoqqissaarneqassaaq.

Paarlaateqatigiittarnermik ingerlatsivik Nordplus inunnut atuussinnaaffimmini annasaqarsimanertik pissutigalugu immikkut ittumik tapersersorneqarnissamik pisariaqartitsisunut immikkut ilassutaasunik aningaasaliissutinik neqerooruteqartarpoq. Ingerlatsiviup nalaani ilinniagaqartut innarluutillit Nordplusimik ingerlatsivik aqutigalugu paarlaateqatigiinnissaq pillugu qinnuteqartut qanoq amerlatiginersut malittarineqassapput. Nordplussimik ingerlatsivimmik ussassaarineq pillugu suleqatigiinneq pilersinneqassaaq, tamannalu inuussuttunut innarluutilinnut sinnisut ukiumoortumik ataatsimiisittarnerisigut pissaq.

Killeqarfinni akornusersuutit pillugit suleqatigiinnerup iluani sulialinnut ukiumoortumik isumasioqatigiisitsisoqartassaaq. Tassani aamma ussersuutinik oqaasiliortaatinik attaveqarfimmi nutserisartunik aqqiissutinut, nuttarsinnaanermullu tunngatillugit oqaloqatigiinnermik ilanngussisoqassaaq. Ilinniartut nuttarsinnaaneri pillugit siusinnerusukkut suliarisat malitseqartinneqassapput. Ministerrådip innarluutilinnik killeqarfinnillu aporfissanik ingerlatanik akisussaaffeqartutut suliallit attuumassutillit taakku akornanni suleqatigiinneq nangitsissavaa. Tamanna assersuutigalugu Handicaprådmut, Grænehindringsrådimut (Killeqarfinni akornusersuutit pillugit siunnersuisoqatigiinnut), aammalu paasisitsiniaasarfimmut Info Norden'imut tunngasuvoq. Suliarisat suleqatigiinnermik aqqiissuussiffiit nalinginnaasumik missingersuutaasa iluini piviusunngortinneqassapput.

Malitseqartitsineq aamma killeqarfinni akornusersuutinut sammititanik digitaalik iluarsissutinik nutaanik ineriartortitsineq

Ullumikkut EU-mi nunat ilaasortaasut akornanni illua'tungeriilluni innarluutiluinnermik akuersaarinnermik peqartoqanngilaq, tamannalu innarluutilinnut ajugaaffiginiagassavaq, taakkumi namminneq nunagisaanni innarluuteqartutut allagartaataat nunani ilaasortani allani immaqa akuerineqarneq ajorput.

EU-mi innarluutillit allagartaat (*EU Disability card*) innarluutillit nunat killeqarfii qaangerlugit kiffartuussissutinut naligiissumik attaveqarnissaannik qulakkeerivoq, pingaarnertut suliassaqaarfinni kulturimi, sunngiffimmi, timersornermi angallannermilu. Allagartaq inuiaqatigiinni naligimmik suliaqarfigisamillu peqataanermut ikiorisissutitut atuuppoq.

2016-imiilli allagartap atornissaanut Finland aamma Estland piareersaatitut ingerlatsivimmi peqataasimapput. 2021-2030-mut EU-p innarluutilinnut periusissiaaniippoq aallartissutitut

pilersitaq, EU-mi innarluutillit allagartaannik 2023-mi nunani ilaasortaasuni tamani pissarsiassanngortitsisussa. Ingerlatsiffiup nalaani allagartamik Finlandip aamma Estlandip misilittagai malitseqartinneqassapput, paasissutissanillu paarlaateqatigiinnermut aallaavissanik pilersitsiortortoqassaaq.

Nunat Avannarlerni e-ID aamma innarluutillit

2030-mi nunarsuarmi Nunat Avannarliit nunat immikkoortuini pijuartitsisuunerpaallunilu akuulersitsisuunerpaanissaat naatsorsuutigineqarput. Nunarsuaq sukkasuumik digitaalinngorsagaavoq, qarasaasiamilu kinaassusermik paasisaqartitsissutininik akuulersitsinerit Nunat Avannarlerni nunani tamakkunani innuttaasunut pisorta qarfinnik attaveqarnernik pisariillisaassapput. Nunani namminerni inissisimaffinni Nunat Avannarliit qarasaasiatigut kinaassusermik paasisaqartitsissutitut aqqiissutininik ingerlalluartunik peqarput. Nunat Avannarliit suleqatigiinnerinut toqqammavigisat iluanni nunat immikkoortoqarfiani nunat sinnerini digitaalimik kiffartuussissutini Nunat Avannarlernit, nunanillu Baltiskiusunit digitaalimik atuisartut nunamit angerlarsimaffimminnit kinaanerminnik ilisarititsinissamut e-ID-mik atugaqarsinnaanissaat aalajangiunneqarsimavoq.

Ingerlatsiviup nalaani Nunat Avannarliit Baltikumillu killeqarfii qaangerlugit atorneqarsinnaassasunik nunat namminneq qarasaasiakkut ID-mik iluarsissutaannut attavilerneqarsinnaasunik innarluutilinnut kiffartuussissutit sorliuneri misissorneqassapput. Suliniutip piviusunngortinnissaa MR-digitalilu oqallissutigineqassaaq.

Nalilersuineq

Suliffeqarfiup avataanit nalilersuineq 2024-mi aamma 2026-mi ingerlanneqassaaq. Inernerisat ingerlatamik nalunaaruteqarnermut aamma Handicaprådip suliaqarneranut atatillugit EK-S-imut saqqummiunneqassapput. Misissuisoq suliarisanut tamakkununga suliniutinut siulersuisutut atuuttunut suliffeqarfinnut tamakkununga attaveqarpoq. Killiffimmut nalunaarut Nordens Velfærdcenterimi ministerrådip innarluutilinnut siunnersuisoqatigiit allattoqarfianit sanilliunneqassaaq. Ingerlatap 2023-mi, 2025-mi aamma 2027-mi killiffia pillugu Nordisk Råd ilisimatinneqassaaq. 2024-p kingornatigut ingerlataq misissorneqassaaq, tassuuna siunissami takorluukkanut iliuusissatut pilersaarutaasumut naapertuuttoqarnera qularnaarniarlugu.

Assilisaq: Tor Solstad

Saqqummersitaq manna pillugu

Nunat Avannarlermiut innarluutilinnik suleqatigiinnissamut ingerlatassaat 2023–2027

PolitikNord 2022:736
978-92-893-7421-7 PDF
978-92-893-7422-4 ONLINE
<http://dx.doi.org/10.6027/politknord2022-736>

© Nordiska ministerrådet 2022

Layout: Mette Agger Tang
Ungaluani assilisaq: Ritzau/ Scanpix

Saqqummersinneqarpoq: 2022-mi decembari

Nunat Avannarliit suleqatigiinnerat

Nunat Avannarliit suleqatigiinnerat tassaavoq nunarsuarmi nunat immikkoortuini annertunerpaamik suleqatigiinnerit ilaat. Tassaniipput Danmark, Finland, Island, Norge aamma Sverige, kiisalu Savalimmiut, Kalaallit Nunaat aamma Åland.

Nunat Avannarliit suleqatigiinnerat politikikkut, aningaasaqarnikkut kultureqarnikkullu toqqammaveqarpoq, tassaavorlu Europami aamma nunat tamalaani suleqatigiinnermi pingaarutilittut ilaasoq. Nunat Avannarlerni inuiaqatigiit Europami nukittuumi Nunat Avannarliit nukittuut sulissutigaat. Nunarsuarmi avatangiisumi Nunat Avannarlerni aamma nunat immikkoortuini soqutigisaasut naleqartitallu Nunat Avannarlerni suleqatigiinnerup nukittorsarniarpai.

Nunat akornanni naleqartitat ataatsimoorussat Nunat Avannarliit nunarsuarmi nunat immikkoortuini nutaaliørnerpaatut unammillersinnaassuseqartullu ilaattut nukittorsagaaneranut ilalersuipput.

Nunani Avannarlerni Ministerit Siunnersuisoqatigiivi
Nordens Hus
Ved Stranden 18
DK-1061 København
www.norden.org

Nunat Avannarlerni saqqummersitat amerlanerit atuakkit: www.norden.org/da/publikationer